

III. Przegląd prawodawstwa

1. Prawo cywilne

(od 1 października 1924 do 30 września 1925).

Waloryzacja.

Przepisy o przerachowaniu zobowiązań prywatno - prawnych zawarte w głównej części w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 maja 1924 r. doznały w tym okresie sprawozdawczym dalszego uzupełnienia.

W szczególności doniosłem tu jest rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z 21 grudnia 1924 r. Dz. U. nr. 115, poz. 1024, które w wielu punktach częścią wyjaśnia wątpliwe przepisy zawarte w poprzednim rozporządzeniu, częścią je uzupełnia nowymi normami. Ważnem jest wśród innych postanowienie ustalające znaczenie terminu „długi rentowe" (§ 34), dalej przepis wyłączający z pod częściowej, t. j. 10% waloryzacji roszczenia wobec kolei z tytułu krzywd osobistych i szkód, jakie doznał ktoś przez okaleczenia i chorobę własną lub przez śmierć innego człowieka, jako też i tych szkód majątkowych, które wywołane zostały przez winę umyślną lub oczywiste niedbalstwo organów kolejowych. Do roszczeń tego rodzaju stosować należy zasady ogólne §§ 28—30 (§ 35 a). Wyjaśnienie uprawniające do daleko idącej interpretacji rozszerzającej zawiera nowy dodatek do § 40, wedle którego należy zapłatę uważać za przyjętą pod warunkiem możliwości dochodzenia nadwyżki także wtedy, gdy wierzyciel w chwili przyjęcia zapłaty zastrzegł, że ma być ona tylko zaliczką, lub gdy z uczynionego przy przyjęciu zapłaty zastrzeżenia wynika, że wierzyciel zachował sobie prawo do dochodzenia nadwyżki.

Co do rachunków bieżących (które nie podlegają waloryzacji) wyjaśnia rozporządzenie, że nie są pozycjami rachunku bieżącego sumy, które pracownicy lokowali u pracodawców i że do nich należy stosować przepisy o przerachowaniu pożyczek. Nie dotyczy to natomiast sum lokowanych przez pracowników bankowych w bankach na ich osobistych rachun-

kach bieżących z cudzych funduszków (§ 41). Ważne jest wreszcie sprecyzowanie i rozwinięcie przepisów o cudzoziemcach (§ 43).

Równocześnie z powyższem rozporządzeniem opublikowane zostały rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z tej samej daty o **przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych w stosunku do wierzytelności z pożyczek, udzielonych przez b. rosyjskie banki ziemskie oraz b. rosyjskie towarzystwa kredytowe miejskie, których zarządy miały siedzibę prawną poza granicami Państwa Polskiego** (Dz. U. nr. 115, poz. 1025); o **przerachowaniu zobowiązań związków samorządowych oraz obligacyj opartych na takich zobowiązaniach** (Dz. U. nr. 115, poz. 1026); o **przerachowaniu gwarantowanych przez Państwo obligacyj i akcyj kolei prywatnych w b. dzielnicy austriackiej tudzież obligacyj, opartych na zobowiązaniach tych kolei** (Dz. U. nr. 115, poz. 1027); o **przerachowaniu zobowiązań Skarbu Państwa Austriackiego i Węgierskiego, tudzież zobowiązań funduszu krajowego galicyjskiego, które ciążyą na Skarbie Państwa Polskiego** (Dziennik Ustaw numer 115, pozycja 1028); o **przerachowaniu na nową walutę i ustaleniu wartości zobowiązań, wynikających z przepisów o ubezpieczeniu i odszkodowaniu z tytułu wypadków przy pracy** (Dziennik Ustaw nr. 115, poz. 1029); i wreszcie o **przerachowaniu należności innemi przepisami nieobjętych oraz o posilkowem stosowaniu rozporządzenia z dnia 14 maja 1924 r.** (Dz. U. nr. 115, poz. 1030). Wszystkie te przepisy oparte są na analogicznych zasadach, co rozporządzenia główne z 14 maja 1924 i stanowią jego uzupełnienie.

Dla ułatwienia orientacji osobne rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z dnia 25-go marca 1925 Dziennik Ustaw nr. 30, pozycja 213 ustala i publikuje ostateczny tekst rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 14 maja 1924 (Dz. U. nr. 42, poz. 441) z uwzględnieniem uzupełnień zawartych w rozporządzeniach z 28 czerwca 1924 (Dz. U. nr. 56, poz. 556) i z 27 grudnia 1924 (Dz. U. nr. 115, poz. 1024).

Waloryzacji dotyczą jeszcze dwa dalsze przepisy w tym roku wydane, a mianowicie ustawa o przerachowaniu wkładek złożonych w Pocztowej Kasie Oszczędności i rozporządzenie Rady Ministrów o przerachowaniu długów rentowych. Ustawa z dnia 18-go lipca 1925 roku Dziennik Ustaw nr. 83, poz. 503 przelicza niepodjęte wkładki oszczędnościowe złożone

w Pocztowej Kasie Oszczędności przed 31 grudnia 1923 r. na 20% sumy obliczonej w złotych wedle skali § 2 rozporządzenia 14 maja 1924, a jedynie wkładki stanowiące własność mas spadkowych lub depozyty sądowe sierocińskie mają być przealiczone na 50%, a wkładki pochodzące z przerachowania na polskie marki walut zagranicznych nawet na 80% powyższej sumy.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26-go sierpnia 1925 roku Dziennik Ustaw 92 p o z. 642 postanawia, że ustalone w § 34 rozp. z 14 maja 1924 miary przerachowania długów rentowych opartych na pruskich ustawach z 26 kwietnia 1886, 27 czerwca 1890, 7 lipca 1891, 20 marca 1908 i rozporządzeniu pruskiej Rady Ministrów z 15 stycznia 1909 będą stosowane jedynie do rocznych rat rentowych. Przerachowanie kapitału rentowego nastąpi po ustaleniu przez Komisję Odszkodowań należności, jaka wypadać ma na Polskę z tytułu odpowiedzialn. za część długu Rzeszy Niemieckiej. W przypadkach koniecznych ustali ten kapitał wedle zasad słuszności Minister Reform Rolnych. Ponadto może ten Minister obniżyć miary przerachowania rocznych rat rentowych z przed r. 1919, podwyższonych następnie ponad miarę zwyczajną oraz przyznawać ulgi indywidualne. Te ostatnie upoważnienia odnoszą się także do należności rentowych opartych na galicyjskiej ustawie krajowej z 17 lutego 1905.

Odsetki prawne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 30 grudnia 1924 Dziennik Ustaw nr. 118, pozycja 1075 zmienia a raczej wyjaśnia postanowienia poprzedniego rozporządzenia w tej sprawie wydanego z 27 sierpnia 1924 (Dz. U. nr. 79, poz. 769) w ten sposób, że przepisy §§ 1 i 2 odnoszą się także do wypadków, gdy tytuł prawny od odsetek powstał przed dniem wejścia w życie tego rozporządzenia, jednakowoż stopa procentowa w rozporządzeniu ustalona może być zastosowana dopiero od dnia wejścia w życie rozporządzenia. Stopa procentowa rozporządzeniem ustalona ma być zastosowana przez sądy we wszystkich sprawach zawisłych a prawomocnie nieukończonych, gdzie strona interesowana żąda odsetek prawnych nie podając ich wysokości, w innych przypadkach będzie stosowana tylko na wniosek strony. Jeśli wysokość odsetek ustalona została orzeczeniem sądowym dopuszczalna jest egzekucja odsetek w wyso-

kości orzeczonej rozporządzeniem tylko na wniosek strony interesowanej.

Dopóki wreszcie dłużnikowi przysługuje prawo zwłoki co do spłaty należności, przepisy rozporządzenia o wysokości odsetek prawnych do niej się nie stosują.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z 24 stycznia 1925 Dz. Ust. nr. 9, poz. 72 wysokość odsetek prawnych została począwszy od 1 lutego 1925 r. obniżona do 15 od sta rocznie.

Lichwa pieniężna.

Ustawa z dnia 1-go lipca 1925 Dziennik Ustaw nr. 65, pozycja 453 została przedłużona moc obowiązująca Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 29 czerwca 1924 (Dz. Ust. nr. 56, poz. 574) o lichwie pieniężnej do dnia 1 lipca 1926 r.

Wierzytelności w walutach obcych i w złotych w złocie.

Ustawa z dnia 1-go lipca 1925 r. Dziennik Ustaw nr. 76, pozycja 534 zmieniła § 3 Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z 27 kwietnia 1924 (Dz. U. nr. 36, poz. 385) o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie w ten sposób, że wartość złota obliczona będzie na podstawie cen czystego złota na giełdzie w New Yorku (a nie w Londynie jak było pierwotnie) i przeciętnego kursu dolara w postaci czeków na New York na giełdzie w Warszawie.

Utracone tytuły na okaziciela.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30-go września 1924 r. Dziennik Ustaw nr. 87, poz. 830 oznacza jako dzień przywrócenia normalnych warunków w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1919 r. (Dz. U. nr. 67, poz. 406) o utraconych tytułach na okaziciela dzień 1 listopada 1924 r. Od dnia tego poczyną biec okres 6-miesięczny do wniosku o utrzymanie środków zabezpieczających przewidzianych w art. 1—5.

Wpisy do ksiąg wieczystych, które pozostały w posiadaniu niemieckich władz.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8-go kwietnia 1925 roku Dziennik Ustaw

n r. 43, p o z. 299 postanawia odnośnie do nieruchomości położonych w Polsce, a zapisanych w księgach wieczystych pozostałych w posiadaniu władz niemieckich, że Wydział ksiąg wieczystych ma zbadać na podstawie dokumentów, którymi rozporządza, czy wpis do księgi wieczystej, jakiego strona żąda, potrzebny jest do zmiany prawa. Jeżeli Wydział orzeknie, że jest dopuszczalny, to z chwilą zawiadomienia o dopuszczalności wniosek ma dla zmiany prawa ten sam skutek, jaki jest połączony z wpisem do księgi wieczystej.

Wydział ksiąg wieczystych ma prowadzić wykaz wpisów, które uznano za dopuszczalne. Wgląd do tego wykazu jest dozwolony każdemu, kto wykaże uprawniony interes.

Prof. Alfred O h a n o w i c z (Poznań).

2. Prawo handlowe

(od 1 października 1924 do 30 września 1925 r.)

Ustawodawstwo prawa handlowego wykazuje w czasie od 1. 10. 24 r. znaczny ruch. Rozporządzeniem z dnia 21 września 1924 roku — Dziennik Ustaw pozycja 863 — wydano przepisy o ustanowieniu komisji dla wykonywania szacunku przedmiotów majątkowych przy sporządzaniu bilansów otwarcia w złotych. Rozporządzenie przewiduje w województwach komisje szacunkowe, powołane przez właściwe Izby Handlowe i przemysłowe, których skład podlega zatwierdzeniu przez wojewodę, względnie komisje rzeczoznawcze, utworzone przez wojewodę w tych województwach, gdzie izby handlowe i przemysłowe nie są czynne. Dla szacowania majątków przedsiębiorstw, podlegających kompetencji władz górniczych tworzy się komisje górnicze, powołane przez dyrektora wyższego urzędu górniczego. Paragraf 3 rozporządzenia określa, w których warunkach powinno być dokonane oszacowanie przez wyżej wymienione komisje. § 4 określa obowiązki komisji wojewódzkich górniczych.

Rozporządzeniem Ministrów Sprawiedliwości i Skarbu z dnia 31. 10. 24 — Dziennik Ustaw 913 — obniżono do połowy opłaty za wpisy do rejestru handlowego, wynikające z zastosowania rozporządzeń o bilansowaniu w złotych, oraz określenia w złotych kapitału własnych przedsiębiorstw.

Rozporządzeniem z dnia 14 listopada 1924 roku — Dziennik Ustaw pozycja 926 — wprowadzono z terminem od dnia 1 stycznia 1925 prawo wekslowe, obowiązujące odtąd jednolicie w całej Polsce. Niezmiernie wielkiego znaczenia ustawy tej dla rozwoju wspólnego prawa w Polsce podkreślać chyba

nie potrzeba. Nowe prawo znane jest powszechnie w zarysie i dla tego zaznaczymy poniżej tylko najważniejsze różnice między nową ustawą, a dotychczasowym prawem b. dzielnicy pruskiej. Weksel za okazaniem jest płatny przy przedstawieniu, jednakowoż winien być przedstawiony do zapłaty w przeciągu 6-ciu miesięcy od dnia wystawienia (§ 33). W sprawie notyfikacji obowiązuje teraz przepis, że posiadacz weksła winien o nieprzyjęciu lub niezapłaceniu zawiadomić swego żyranta i wystawcę w ciągu dni 4 powszednich po dniu protestu, a każdy uwiadomiony poprzednik powinien od siebie w ciągu 2 dni podać do wiadomości swojego poprzednika, że otrzymał powyższe zawiadomienie (art. 44.). Nowe rozporządzenie (art. 47) zrównało procenty wekslowe z procentami ustawowemi. Prowizja, którą biorący regres może żądać, wynosi obecnie $\frac{1}{6}$ sta, zamiast jak dotychczas $\frac{1}{3}$ sta. W myśl art. 70 pretensje posiadacza weksła przeciwko żyrantowi i wystawcy przedawniają się w rok od dnia protestu, regres żyrantów między sobą i przeciwko wystawcy przedawnia się w przeciągu 6-ciu miesięcy.

Art. 109 zastrzegł osobnemu rozporządzeniu, które wyda Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu, oznaczenie osobnego organu sądowego oraz godzin dokonywania protestu. Jednakowoż dopiero rozporządzeniem z dnia 16. 6. 1925 — Dz. Ust. pozycja 431 — upoważniono oprócz sędziów powiatowych także komorników do wykonywania protestów. Odmienne od dotychczasowego prawa w b. dzielnicy pruskiej nie są sekretarze sądowi uprawnieni do protestów, chyba, że działają jako komornicy z polecenia. Godziny wykonywania protestu do tej chwili nie są oznaczone.

Tegoż samego dnia, co rozporządzenie wekslowe, zostało wydane prawo czekowe — Dziennik Ust. nr. 100, pozycja 927, — dość zbliżone do ustawy czekowej niemieckiej. Nie wchodząc w szczegóły tej obszernej ustawy czekowej, podnosimy jako najbardziej charakterystyczną różnicę między prawem polskim, a niemieckim, że prawo polskie nie wymaga polecenia zapłacenia sumy czekowej „z funduszków wystawcy” (art. 1 rozporządzenia). Zaznaczamy jednakowoż, że z nowym prawem czekowym nie zostały uzgodnione dotychczas przepisy stemplowe, dotyczące czeków tak, że do tej chwili obowiązuje ustawa z dnia 24 marca 1922 roku — pozycja Dz. Ustaw 314, W myśl której czek, jeżeli ma korzystać z uprzywilejowanego niższego ostemplowania, musi być sporządzony na blankiecie

firmy, której polecenia udzielono, i zawierać polecenie natychmiastowej wypłaty pewnej sumy „z wierzytelności przekazującego”. Przepisy te stemplowe, zawierające inną definicję czeku aniżeli nowe prawo, winny być jaknajrychlej do niego dostosowane.

Ustawa z dnia 19 grudnia 1924 roku — Dziennik Ustaw 1925, pozycja 15 — zatwierdzono uchwałą nadzwyczajnego walnego zebrania akcjonariuszów Banku Polskiego z dnia 17 czerwca 1924 roku w sprawie udziału mniejszych akcjonariuszy w walnych zebraniach, dopuszczające wykonywanie prawa przez upoważnionych akcjonariuszy i łączenie akcji do głosowania przez pełnomocników nawet, jeżeli dana osoba miała 25 akcji.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 5 lutego 1925 roku — Dziennik Ustaw nr. 16, poz. 112 — dotyczy nadawania listów zleceńowych, zawierających weksel, przy czem nadawca może żądać oddania notariuszowi do protestu weksłu niewykupionego przez dłużnika w terminie płatności.

Ustawa z dnia 18 marca 1925 — Dziennik Ustaw pozycja 243 — ustanowiono przy Sądzie Powiatowym w "Wejherowie i przy Urzędzie Marynarki Handlowej w Gdańsku Izby Morskiej. Zadaniem Izb Morskich jest przeprowadzenie dochodzeń i wydawania orzeczeń w sprawach wypadków morskich, którym ulegają statki handlowe. Dochodzenia mają miejsce, gdy wypadkowi morskiemu ulega, lub wypadek spowoduje: 1. polski statek handlowy, 2. cudzoziemski statek handlowy, w ostatnim wypadku, o ile wypadek zaszedł na terytorialnych wodach polskich, lub jeżeli dochodzenia zarządza Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Dalsze przepisy regulują ustrój Izb Morskich i tryb postępowania. Izby Morskie urzędują kolegalnie i składają się z przewodniczącego, sędziego państwowego i 4 ławników, z których dwóch co najmniej posiadać muszą patent kapitana i mieć praktykę morską w charakterze kapitana na statkach wielkiej żeglugi. Przeciwno decyzjom Izb Morskich przysługuje w niektórych wypadkach odwołanie do odwoławczej Izby Morskiej ustanowionej przy Sądzie Okręgowym w Starogardzie. Ustawa znosi niemiecką ustawę w przedmiocie dochodzenia wypadków morskich.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 grudnia 1924 — Dziennik Ustaw pozycja 1018 — o warunkach wykonywania czynności bankowych i nadzorze nad tymi czynnościami, wprowadza cały szereg zmian do prawa handlowego. W myśl dotychczas istniejących polskich przepisów uzależ-

niono wykonywanie czynności bankierskich od koncesji oraz od określonej wysokości kapitału zakładowego przy Towarzystwach Akcyjnych. Osoby fizyczne oraz wszelkie spółki z-wyjątkiem akcyjnych i komandytowo-akcyjnych, muszą składać kaucje (§ 1 do 17). Pozatem ustawa wymienia czynności bankierskie, wymagające osobnego zezwolenia; są to mianowicie wydania dowodów wkładowych, płatnych okazicielowi, udzielenie pożyczek na zastaw ruchomości, z wyjątkiem pożyczek na zastaw papierów wartościowych i towarów oraz czynności emisyjne. Udzielanie pożyczek na zastaw ruchomości z wyjątkiem pożyczek na zastaw papierów wart., uważało się w prawie niemieckiem jako czynności lombardów, które wymagało w myśl § 34 ustawy procederowej i § 114 pruskiej ustawy o kompetencji władz zezwolenia wydziałów powiatowych wzgl. magistratów, co uległo teraz zmianie. §§ 22 do 30 regulują obrót książeczkami wkładowemi i asygnatami kasowemi na okaziciela. § 31 do 35 określają warunki przechowywania papierów wartościowych dla klienteli. Należy przypuszczać, że dalej idące obowiązki banków w b. dzielnicy pruskiej, wynikające z niemieckiej ustawy z S lipca. 1896 o obowiązku kupców przy przechowaniu papierów wartościowych, nie zostały naruszone. § 36 do 62 wprowadzają cały szereg obowiązków dla banków akcyjnych, zakazując im mianowicie trudnić się kupnem i sprzedażą towarów na własny rachunek oraz nabywaniem nieruchomości z wyjątkiem nieruchomości, przeznaczonych na własny użytek oraz nieruchomości, których nabycie jest koniecznie potrzebne, celem uchronienia się od strat, dalej nie wolno bankom akcyjnym nabywać papierów dywidendowych na rachunek własny na sumę, przewyższającą $\frac{2}{3}$ kapitału zakładowego i nie wolno udzielać pożyczek na własne akcje, ani nabywać ich na własny rachunek. § 41 do 43 zawierają przepisy zmieniające kodeks handlowy i kodeks cywilny, odnośnie przyjmowania i zrealizowania zastawów ruchomych. Przypuścić należy, że przepisy te dotyczą tylko rzeczywistych zastawów, a nie t. zw. „*cessio in securitatem*”. Cały szereg dalszych przepisów obostrza wzgl. określa bliżej obowiązki członków rady i dyrekcji. § 63 i 80 dotyczą banków hipotecznych i wstępują dla b. dzielnicy pruskiej w miejsce ustawy niemieckiej z dnia 13 lipca 1899 o bankach hipotecznych. Przepisy te są dla banków hipotecznych mniej ostre, a skutkiem tego wierzycieli listów mniej zapewniające aniżeli dotychczas w b. dzielnicy pruskiej obowiązujące. Brak zwłaszcza w nowem prawie przepisu analogicznego do § 35 niemiec-

kiej ustawy, który ustanawiał przywilej dla wierzycieli listów emitowanych odnośnie do zaspokojenia się z hipotek i papierów wartościowych, wciągniętych do rejestru hipotecznego. Dalsze przepisy rozporządzenia bankowego dotyczą spółdzielni kredytowych, nadzoru i likwidacji banków. Rozporządzenie z 28 grudnia 1924 roku pozycja 1019 reguluje organizację giełd pieniężnych i towarowych. Przewiduje ono zarząd giełdy i komisarza giełdowego, który będzie nad każdą giełdą z polecenia Ministra sprawował nadzór, dalej jako władze giełdy ogólne zgromadzenie członków rady giełdy, radę giełdową, sądy rozjemcze, komisje dyscyplinarne oraz inne komisje wprowadzone przez statut. Rozporządzenie następnie ustala kompetencje tychże władz giełdowych. § 31 przewiduje, iż Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu może po wysłuchaniu rad giełdowych uregulować w drodze rozporządzenia zawieranie na giełdach transakcyj terminowych, w szczególności może całkowicie lub częściowo zakazać zawierania takich transakcyj. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1924 o prawie o domach składowych ustala z uchYLENIEM § 416 do 426 kodeksu handlowego niemieckiego przepisy dla przedsiębiorców składowych. Poza ogólnymi postanowieniami dla domów składowych wprowadza ustawa domy składowe publiczne, które na mocy koncesji są uprawnione do wydawania pozbywalnych przez indos dowodów składowych oraz do dokonywania na żądanie składającego publicznej sprzedaży złożonych u siebie towarów. Dom składowy publiczny będzie składającemu na jego żądanie wydawał na złożone u siebie towary dowód składowy, składający się z 2 połączonych ze sobą, lecz dających się oddzielić części, mianowicie z rewersu, czyli składowego dowodu posiadania i z warrantu, czyli składowego dowodu zastawniczego. Obie części dowodu składowego muszą opiewać na zlecenie i wzajemnie się na siebie powoływać i zawierać szereg danych o firmie domu składowego, o składającym, o towarze i o należytościach na nim ciążących i oznaczenie instytucji finansowej, w której składa się rzecz posiadacza dowodu składowego, lub jego części, przypadającej im w myśl tego prawa kwoty. Obie części dowodu składowego można przenosić przez indos łącznie albo oddzielnie. Następne przepisy szczegółowo opisują sposób dochodzenia prawa z rewersu i z warrantu. Niewykupiony warrant winien być tak jak weksel protestowany.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu się z Ministrem Sprawiedliwości z dnia 21 maja 1925 — Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej nr. 57 — skodyfikowało przepisy o obrocie dewizami i walutami zagranicznymi, oraz o obrocie pieniężnym zagranicą. Jako zasadę ustalono w myśl już poprzednio obowiązujących przepisów, że zakup i sprzedaż oraz jakiegokolwiek inne nabywanie i pozbywanie walut zagranicznych i dewiz wewnątrz kraju, przekazywanie walut zagranicznych zagranicę dozwolone jest tylko za pośrednictwem Banku Polskiego oraz banków dewizowych (§ 1 i 2). Dalsze przepisy regulują przekazanie i wysyłkę zagranicę pieniędzy oraz walorów za pośrednictwem poczty, obrót papierami wartościowymi zagranicą oraz lokaty pieniędzy zagranicą, inkasowanie należności zagranicznych za wywożone towary z obowiązkiem sprzedaży zainkasowanej waluty Bankowi Polskiemu, utrzymywanie rachunków w walutach zagranicznych, udzielenie kredytów w walutach zagranicznych oraz wypłat przekazów w tychże walutach, w końcu obrót walutą polską zagranicą.

S.

3. Proces cywilny

(Od 1 października 1924 r. do 30 września 1925 r.).

A. Cały obszar Rzeczypospolitej. Z prac ustawodawczych, dokonanych w ubiegłym roku, posiada największe znaczenie wprowadzenie jednolitego dla całego państwa prawa wekslowego i czekowego przez rozp. Prezydenta z 14 listopada 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 1432 i poz. 1442). Niestety nie wprowadzono jednocześnie z prawem materialnem również i jednolitego postępowania procesowego w tychże sprawach, lecz pozostawiono nadal w mocy odnośne ustawy dzielnicowe (art. 103, 107 pr. weks. i art. 57, 58 pr. czek.). — Ważną lukę w ustawodawstwie polskim wypełniło rozp. Prezydenta o dniach świątecznych z 15 listopada 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 1447), później zmienione przez rozp. z 18 marca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 234). — Z innych rozporządzeń o zasadniczym znaczeniu należy przedewszystkiem wymienić rozp. Prezydenta z 9 grudnia 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 967) o zmianie ustroju Prokuratury Generalnej (por. szczególnie §§ 5, 6 i 12). Łącznie z tem trzeba też przytoczyć rozp. Rady Min. z 26 listopada 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 960) o zastosowaniu przepisów rozp. Rady Min. z 26

marca 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 321) do urzędników, zajmujących stanowiska I kategorii w Prokuraturji Generalnej, a dalej rozp. Rady Min. z 20 maja 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 409) o aplikacji (służbie przygotowawczej) i z a w o d o w y c h egzaminach referendarskich w Prokuraturji Generalnej. — W łączności z przerachowaniem zobowiązań prywatno-prawnych rozp. Min. Skarbu, wydane w porozumieniu z Min. Spraw., z dnia 25 marca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 213) ustala brzmienie rozp. Prezydenta z dn. 14 maja 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 441) przy uwzględnieniu rozporządzeń z dnia 28 czerwca 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 566) i z 27 grudnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 1024). Wcześniej jeszcze wydano rozp. Prezydenta z 3 października 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 844) o opłatach stemplowych i sądowych w sprawach związanych z przerachowaniem wierzytelności prywatno-prawnych, które to rozporządzenie zostało zmienione przez rozp. Prez. z 27 grudnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 1015). Ważne pod względem gospodarczym są rozporządzenia Prezydenta o odsetkach prawnych, normujące także postępowanie sądowe.

Sprawę tę reguluje rozp. Prezydenta z 30 grudnia 1924 („Dz. Ust.” poz. 1075) o zmianie niektórych postanowień rozp. z 27 sierpnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 769) o w y s o k o ś c i o d s e t e k p r a w n y c h. Później Min. Skarbu rozporządzeniem z 24 stycznia 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 72) ustalił wysokość odsetek prawnych na 15% postanawiając równocześnie, iż rozp. to należy stosować nawet do tytułów prawnych, powstałych przed rozporządzeniem, przyczem jednakże nowo ustalone odsetki liczy się dopiero od dnia 1 lutego 1925 r. — Duże znaczenie gospodarcze posiada też rozp. Prezydenta z 28 grudnia 1924 r. („Dz. Ust.” poz. 1019) o o r g a n i z a c j i g i e ł d. Rozporządzenie to interesuje z punktu widzenia procesowego o tyle, że § 27 zawiera postanowienie o utworzeniu sądu rozjemczego dla rozstrzygania sporów, wynikających z transakcyj giełdowych. Co do prawomocności i wykonalności wyroków obowiązują przepisy dzielnicowe o sądach polubownych (§ 28; por. też § 34). — Z innych ustaw i rozporządzeń należy wymienić ustawę z 11 grudnia 1924 („Dz. Ust.” poz. 1 na rok 1925) o zmianie ustawy z dnia 31 lipca 1919 r. w s p r a w i e w y d a w a n i a „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” („Dz. Ust.” poz. 400). Ustawa ta nakłada między innymi również i na sądy obowiązek prenumerowania Dziennika Ustaw. Dalej trzeba przytoczyć rozp. Rady Mi-

nistrów z 20 maja 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 393) o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, zmieniające rozp. Rady Min. z 26 marca 1924 r. o wykonaniu ustaw z 11 grudnia 1923 i 13 lutego 1924. Rozp. to odnosi się również i do sędziów. (Por. też ustawę z 22 lipca 1925 „Dz. Ust.” poz. 566). — Z mniej zasadniczych rozporządzeń trzeba jeszcze wspomnieć o rozp. Rady Min. z 26 czerwca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 503) o poleceniu Prokuratorji Generalnej zastępstwa prawnego Komunalnego Banku Kredytowego w Poznaniu w sprawach hipotek i wierzytelności, objętych umowami, zawartemi 2 marca 1923 r. i 21 marca 1923 między Skarbem Państwa a owym bankiem. Dalej trzeba wymienić rozp. Rady Min. z 23 września 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 711) w sprawie należności za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia, odbywane poza granicami państwa przez funkcjonarjuszów państwowych, sędziów, prokuratorów oraz wojskowych. — Ustawodawstwo likwidacyjne zostało wzbogacone bardzo zasadniczem i ważnem rozporządzeniem Rady Min. z 6 maja 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 357) o wykonaniu ustawy z 15 lipca 1920 r. o „likwidacji majątków prywatnych”. Według tego rozporządzenia uchwały Komitetu Likwidacyjnego o przekazaniu majątku na rzecz państwa są tytułami wykonawczemi (§§21,22).

Bardzo ważne i charakterystyczne z punktu widzenia ogólnopañstwowego a zarazem dotyczące organizacji sądowej i postępowania są dwie ustawy a w szczególności ustawa z 18 marca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 243) o izbach morskich (por. art. 1, 7, 15 i nast., 27, 30) i ustawa z 11 listopada 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 944) o organizacji konsulatowi o czynnościach konsulów (por. art. 15 i nast. w szczególności art. 24).

W końcu trzeba wspomnieć o szeregu ustaw o charakterze międzynarodowym, które wywierają wpływ na postępow, cywilne. I tak ustawa z 19 grudnia 1924 r. („Dz. Ust. poz. 8 z roku 1925) wyraża zgodę na ratyfikację układu polsko-niemieckiego o obrocie prawnym, podpisanego w Warszawie dnia 5 marca 1924 r. Dalsza ustawa z tego samego dnia („Dziennik Ustaw” z r. 1925 poz. 14) zezwala na ratyfikację układu w sprawach opiekuńczych. Dalej zawarto umowę z 14 lutego 1924 r. między Polską a Gdańskiem w celu wykonania art. 61 umowy polsko-udańskiej z 24 października 1924 r. w sprawie zabezpieczenia

kosztów procesowych i zaliczek na koszty sądowe („Dz. Ust.” z roku 1925 poz. 290). Umowę tę zatwierdza ustawa z dnia 17-go grudnia 1924 roku („Dziennik Ustaw” poz. 5 z roku 1925) a odośne oświadczenie rządowe wydano dnia 17 kwietnia 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 291). Art. 2—5 wspomnianej ustawy przewidują wykonalność wyroków o koszty procesowe na terenie drugiego państwa, przyczem potrzebne jest tylko sądowe uznanie wykonalności wyroku (art. 5) udzielone bez wysłuchania stron (art. 5). Kaucji procesowej ani zaliczki na koszty sądowe nie wolno żądać z tego tytułu, że powód jest cudzoziemcem (art. 1). — Poza tem trzeba wymienić ustawę z 22 lipca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 620) w sprawie ratyfikacji umowy między Polską a Austrią o wzajemnym obrocie prawnym, podpisanej w Wiedniu dnia 19 marca 1925 r. oraz dwie ustawy, dotyczące Czechosłowacji a w szczególności ustawę z 30 lipca 1925 r. (Dz. Ust.” poz. 622) w sprawie ratyfikacji umowy między Polską a Czechosłowacją w sprawach prawnych i finansowych, podpisanej w Warszawie dnia 23 kwietnia 1925 r. a przede wszystkim ustawę z dnia 30 lipca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 624) dotyczącą umowy podpisanej w Pradze dnia 6 marca 1925 r., w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych, karnych i niespornych.—W końcu należy przytoczyć ustawę z 29 kwietnia 1925 („Dz. Ust.” poz. 354) w sprawie wykonania postanowień wersalskiego traktatu pokojowego o Mieszanym Trybunale Rozjemczym. Według tej ustawy sądy i władze administracyjne winny udzielać na żądanie trybunału pomocy prawnej (art. 2). Orzeczenia trybunału są ostateczne i winny być wykonane w Polsce przy zastosowaniu przepisów o wykonywaniu krajowych orzeczeń sądowych pod warunkiem, iż będą zawierzytelnione przez agenta Rządu Polskiego (art. 3). W razie urzędowania w Polsce posiadają członkowie trybunału, sekretarze i funkcjonariusze przywileje i zwolnienia dyplomatyczne. Lokale tegoż trybunału, przeznaczone dla celów urzędowych są w Polsce zwolnione z pod sądownictwa krajowego (art. 1). — Wreszcie nie należy też pominąć konkordatu zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską a Polską, podpisanego w Rzymie dnia 10 lutego 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 501) a to z uwagi na postanowienie art. XVI, XXIV, i XXV Odośne oświadczenie rządowe, wydane dnia 9-go czerwca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 502).

B. Poza wymienionemi wyżej ustawami i rozporządzeniami odgrywa ustawodawstwo dzielnicowe zawsze jeszcze bardzo dużą rolę.

I. Były zabór rosyjski. Ustawodawstwo dzielnicowe dla ziem byłego zaboru rosyjskiego przeznaczone jest albo dla całego b. zaboru rosyjskiego, albo też odnosi się tylko do b. Kongresówki lub też do Ziemi Wileńskiej oraz Ziem Wschodnich.

1. Cały b. zabór rosyjski. Najbardziej zasadnicze znaczenie dla całego b. zaboru rosyjskiego posiada ustawa z 16 lipca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 637) o zmianach w urządzeniu sądownictwa, przepisach postępowania cywilnego i w przepisach o kosztach sądowych. Ustawa ta wprowadza w całym szeregu spraw jednoosobowe rozpoznawanie spraw cywilnych w sądach okręgowych pierwszej instancji (art. 1 do 5), ustala właściwość sądów pokoju i okręgowych (art. 6), wprowadza wyroki częściowe tworząc nowy art. 693 u. p. c. (art. 7), skreśla ostatni ustęp art. 186 u. p. c. (art. 8), postanawia, że pełnomocnictwa udzielane obrońcom sądowym mogą być stwierdzane sposobem, wskazanym w art. 246 u. p. c. i art. 12 przepisów przechodnich do u. p. c. (art. 9), dokonuje daleko idących zmian przepisów o Sądach Polubownych zawartych w tytule drugim rozdziału czwartego trzeciej księgi u. p. c. (art. 10) a wreszcie zmienia w niektórych punktach przepisy tymczasowe o kosztach sądowych w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Min. Spraw, z 18 marca 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 284) w przedmiocie ogłoszenia przepisów tymczasowych o kosztach sądowych (art. 11). Ostatnio wspomniane przepisy o kosztach sądowych zmieniła już poprzednio ustawa z 31 marca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 223).

Wreszcie należy także przytoczyć rozp. Rady Min. z 29 lipca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 572) o uzupełnianiu rozp. Rady Min. z 10 marca 1924 r. w przedmiocie taksy dla pisarzy hipotecznych. — W końcu trzeba wspomnieć o dwóch jeszcze ustawach, wydanych dla okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie. Jedną z nich, a mianowicie ustawa z 19 marca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 254) dotyczy ponownego zakładania zaginionych, zniszczonych lub wywiezionych z granic Państwa ksiąg lub akt hipotecznych: druga zaś z 31

marca 1925 r. („Dz. Ust.” poz. 279) zawiera przepisy o ulgach w aplikacji sądowej, przedłuża upoważnienia, udzielone Min. Spraw, w art. 13 dekretu o aplikacji sądowej z 8 lutego 1919 r. („Dz. Ust.” poz. 225) aż do końca roku 1926.

2. B. Kongresówka. Przeważna część rozporządzeń dotyczy kwestji organizacyjnych. Są to więc rozporządzenia o przeniesieniu ksiąg hipotecznych (poz. 232/25; 285/25; 690/25), o zmianie właściwości terytorjalnej sądów okręgowych (poz. 256/25) i dyslokacji sądów pokoju (poz. 485/25; 595/25; 600/25; 602/25; 732/25) jakoteż rozp. z 29 sierpnia 1925 („Dz. Ust.” poz. 651) o zniesieniu wydziału hipotecznego przy sądzie pokoju w Sejnach. — Pozatem trzeba wspomnieć o dwóch rozporządzeniach, wydanych dla poszczególnych okręgów sądów apelacyjnych, a w szczególności o rozp. Rady Min. z 17 grudnia 1924 („Dz. Ust.” poz. 1004) o przedłużeniu terminów wekslowych w okręgu sądu apelacyjnego w Warszawie i analogiczne rozporządzenie z tego samego dnia dla okręgu sądu apelacyjnego w Lublinie („Dzień. Ust.” poz. 1005). Dalsze przedłużenie tych terminów nastąpiło przez rozp. Rady Min. z 22 marca 1925 („Dzień. Ust.” poz. 203 i 204). — W końcu należy jeszcze przytoczyć rozp. Min. Spraw, z 18 lutego 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 146) w sprawie zwrotu kosztów i odszkodowania za stratę czasu dla sędziów pokoju niezawodowych, urzędujących w okręgach sądów apelacyjnych w Warszawie i Lublinie.

3. Ziemia Wileńska i Ziemie Wschodnie. Oprócz rozporządzeń o dyslokacji sądów pokoju (poz. 399/25; 597/25; 601/25), o zmianie właściwości terytorjalnej sądów okręgowych w Łucku i Równem (poz. 515/25) i o stworzeniu kancelarii notarialnej w Szerkowszczyźnie, powiatu dziśnieńskiego (poz. 712/25), nie wydano dla tych ziem żadnych ważniejszych rozporządzeń.

II. Były zabór austriacki. Dla ziem byłego zaboru austriackiego niewiele wydano ustaw i rozporządzeń, jeżeli pominiemy zarządzenia o zmianie właściwości terytorjalnej (poz. 914/24; 980/24; 307/25; 447/25; 499/25; 599/25; 713/25), o dyslokacji sądów (poz. 101/25; 446/25; 598/25) lub o zmianie siedziby urzędowej sądu powiatowego w Husiatynie (poz. 700/25). — Ustawa z 19 lutego 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 172) dokonała zmiany § 6 ustawy z 6 lipca 1868 r. o adwokaturze a rozporządzenie Min. Spr. z 28 lutego 1925 („Dz. Ust.” poz. 195)

uchyliło ustęp 2 i 3 § 6 austriackiego rozporządzenia z 25 lipca 1897 r. o szacowaniu nieruchomości (por. XLI ust. wprowadczej do ordynacji egzekucyjnej z dnia 27 maja 1896 r. w myśl § 144 ord. egzek.). — W końcu należy jeszcze wspomnieć o rozp. Min. Spr. z 20 czerwca 1925 („Dzień. Ust.” poz. 448) ostrawnem i drogowem dla organów sądowych w okręgach sądów apelacyjnych w Krakowie i Łwowie oraz sądu okręgowego w Cieszynie.

III. Ziemie Zachodnie włącznie Górnego Śląska. Podobnie jak przy b. zaborze rosyjskim trzeba również i przy Ziemach Zachodnich odróżniać prace ustawodawcze wydane dla całego obszaru Ziem Zachodnich i takie, które są przeznaczone tylko dla poszczególnych ziem czyli dla 1. województwa poznańskiego i pomorskiego i 2. dla górnośląskiej części województwa śląskiego.

1. Cały obszar Ziem Zachodnich. Do całego obszaru Ziem Zachodnich odnoszą się tylko trzy rozporządzenia i jedna ustawa a to: a) rozp. Min. Spraw, z 15 grudnia 1924 r. („Dzień. Ust.” poz. 982) w sprawie zwrotu kosztów i odszkodowania za stratę czasu dla sędziów pokoju w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu, Toruniu i górnośląskiej części województwa śląskiego; b) rozp. Min. Spraw., wydane w porozumieniu z Min. dla Przemysłu i Handlu z dnia 16 czerwca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 431) o oznaczeniu organów sądowych upoważnionych do sporządzania protestów wekslowych i czekowych (§4); c) ustawa z 19 lutego 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 173) o normowaniu diet i kosztów podróży lekarzy jako znawców sądowych, przyczem ustawa ta upoważnia na przyszłość Min. Spraw, do regulowania tej kwestji w drodze rozporządzeń, wydawanych za zgodą Min. Spraw Wewnętrznych i Min. Skarbu. Z tego upoważnienia skorzystał Mm. Spraw, wydając odnośne rozporządzenie w dn. 23 marca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 518).

2. Województwa: Poznańskie i pomorskie. Poza rozporządzeniami o zwinięciu sądów pokoju (poz. 981/24; 34/25; 94/25; 185/25; 196/25; 199/25; 270/25; 334/25; 359/25; 413/25; 496/25; 500/25; 649/25; 714/25) i o zmianie właściwości terytorialnej sądu powiatowego w Gniewie (poz. 112/25), należy wymienić w pierwszym rzędzie ważną

ustawę z 31 marca 1925 („Dzień. Ust.” poz. 226) o języku urzędowym sądów, urzędów prokuratorskich i notariuszy w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu. — Oprócz tego trzeba wspomnieć o rozp. Rady Min. z 8 kwietnia 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 299) o sposobie zastąpienia wpisów do ksiąg wieczystych, które pozostały w posiadaniu niemieckich władz oraz o rozp. Rady Min. z 9 września 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 691) w sprawie zmiany kompetencji Min. Robót Publicznych i Min. Skarbu odnośnie do spraw katastralnych, uchylającym o tyle dawniejsze rozp. Min. b. dz. pr. z 10 lutego 1922 r. („Dz. Ust.” poz. 188).

3. Górny Śląsk. Oprócz rozporządzeń o zwinięciu sądów pokoju (poz. 537/25; 650/25) wydano dla Górnego Śląska dwa rozporządzenia dotyczące zaprowadzenia tamże Prokuratury Generalnej. I tak rozp. Min. Skarbu z 8 stycznia 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 30) ustanowiło dla Górnego Śląska Delegata Prokuratury Generalnej z siedzibą w Katowicach a następnie wyszło rozp. Rady Min. z 16 stycznia 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 58) o rozszerzeniu terytorjalnego zakresu działania Oddziału Prokuratury Generalnej w Krakowie na obszar sądu okręgowego w Katowicach oraz o powierzeniu Prokuratury Generalnej zastępstwa prawnego Skarbu Śląskiego. — Wreszcie trzeba wymienić rozp. Min. Reform Rolnych, wydane w porozumieniu z Min. Spraw., z 24 lipca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 542) o uchyleniu rozp. z 10 marca 1924 („Dz. Ust.” poz. 245) o wykonaniu niemieckiej ustawy osadniczej na Górnym Śląsku. W łączności z tem wydano ustawę z 1 lipca 1925 r. („Dzień. Ust.” poz. 543) w sprawie zmian i uzupełnień w obowiązującym na Górnym Śląsku ustawodawstwie osadniczym.

Prof. Br. Stelmachowski (Poznań).

4. Zobowiązania międzynarodowe Polski*.

I. Umowy o charakterze politycznym.

1. Stosując się do Rezolucji Zgromadzenia Ligi Narodów z d. 22 września 1922 r., Polska, w omawianym przez nas okre-

* Wykaz niniejszy obejmuje okres od d. 7 grudnia 1924 r. do d. 18 listopada 1925 r.

się, zawarła sześć umów koncyliacyjno-arbitrażowych, z których pięć zostało podpisanych, a jedna na razie tylko oparowana. Są to:

a) Konwencja koncyliacyjno-arbitrażowa z państwami bałtyckimi, t. j. z, Estonją, Finlandią i Łotwą, podpisana w Helsinku (Helsingforsie) d. 17 stycznia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 85, poz. 583, ex 1925). Polski dokument ratyfikacyjny złożono w Helsingforsie dnia 14 października 1925 r. („Dz. Ust.” Nr. 122, poz. 873 i 874, ex 1925).

b) Traktat koncyliacyjno-arbitrażowy ze Szwajcarią, podpisany w Bernie d. 7 marca 1925 r.

c) Traktat koncyliacyjno - arbitrażowy z Czechosłowacją, podpisany w Warszawie d. 23 kwietnia 1925 r. wraz z protokołem końcowymi. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 625, ex 1925).

d) Traktat koncyliacyjno-arbitrażowy ze Szwecją, podpisany w Sztokholmie d. 3 listopada 1925 r. wraz z protokołem podpisania.

e) Traktat koncyliacyjno-arbitrażowy z Holandią; parafowany w Hadze d. 13 czerwca 1925 r. (z aneksem).

f) Traktat koncyliacyjny i arbitrażowy z Niemcami, parafowany w Locarno dnia 16 października 1925 r. (podpisany w Londynie dnia 1. grudnia 1925).

Wszystkie te umowy posiadają wiele cech wspólnych.

Pierwszym, koniecznym etapem są wszędzie bezpośrednie rokowania dyplomatyczne. Dopiero po ich nieudaniu się, następuje albo obowiązkowo, albo fakultatywnie koncyliacja. Komisja koncyliacyjna jest zawsze stała, natomiast sąd rozjemczy powołuje się od wypadku do wypadku. Postępowaniu pojednawczemu i rozjemczemu podlegają prawie wszystkie możliwe spory. Nieliczne wyjątki określa się limitative. W umowach z państwami ościennymi (wyjątek Niemcy) łączy się sprawy związane ze statutem terytorialnym, co uzasadniono dobitnie w protokóle końcowym traktatu z Czechosłowacją.

Traktat z Niemcami posiada tę cechę charakterystyczną, że państwa kontraktujące, w razie jakiegobądź sporu bez wyjątku, nie mogą ominąć pokojowego sposobu załatwienia tego sporu. Mają one do dyspozycji w pierwszym rzędzie stałą komisję koncyliacyjną, trybunał rozjemczy i Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze; a jeżeli spór ratione materiae nie podlega żadnej z tych instytucyj, to pozostaje decyzja Rady Ligi Narodów.

2. Traktat gwarancyjny polsko-francuski, paraflowany w Locarno dnia 16 października 1925 r. (podpisany w Londynie dnia 1-go grudnia 1925 roku). Traktat ten, składający się ze wstępu i czterech artykułów, nie uchyla umowy sojuszniczej, łączącej oba państwa, ale, pozostając w jej ramach, uzupełnia ją i precyzuje. Stanowi on jedną z trzech grup umów, paraflowanych w Locarno razem z analogicznym traktatem francusko - czeskosłowackim oraz protokołem końcowym konferencji w Locarno, zawierającym m. in. wzmiankowany wyżej traktat arbitrażowy z Niemcami.

3. W dniu 17 stycznia 1925 r. podpisano w Helsingforsie protokół Zamknięcia Konferencji Ministrów Spraw Zagranicznych państw bałtyckich.

4. W dniu 15 marca 1925 r. oparaflowano w Warszawie projekt Traktatu Przyjaźni polsko-perskiego, składającego się z siedmiu artykułów.

II. Umowy handlowe i finansowe.

1. W dniu 10 lutego 1925 r. w formie wymiany not zawarła Polska ze Stanami Zjednoczonymi A. P. modus vivendi handlowe, oparte na bezwarunkowej zasadzie najwyższego uprzywilejowania. (Dz. Ust. Nr. 86, poz. 587, ex 1925). Układ ten został ratyfikowany przez Prezydenta Rzpltej d. 26 sierpnia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 93, poz. 654 i 655, ex 1925). Rejestracja w Sekretariacie Ligi Narodów nastąpiła d. 1 października 1925 za Nr. 953.

2. W celu skonsolidowania i uregulowania spłaty długów t. zw. reliefowych podpisano z Rządem St. Zj. A. P. w Waszingtonie układ (Agreement) dn. 14 listopada 1924 r., który został ratyfikowany przez Prezydenta Rzpltej d. 28 czerwca 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 19, poz. 138, ex 1925).

3. W celu uregulowania długów reliefowych z wierzycielami europejskimi (Anglja, Danja, Norwegia i Szwecja), reprezentowanymi przez International Relief Bonds Committee w Londynie, zawarto układ w formie listu z d. 11 grudnia 1924 r. Zgoda Danji nastąpiła d. 27 grudnia 1924, a Norwegji d. 28 marca 1925 r.

4. W dniu 29 kwietnia 1925 r. podpisano w Sofji z Rządem bułgarskim prowizoryczne Arrangement w sprawach handlowych i nawigacyjnych.

5. W d. 7 kwietnia 1925 podpisano w Warszawie z Czechosłowacją, tymczasowe Arrangement w sprawach handlowych. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 562, ex 1925). — W d. 23 kwie-

tnia 1925 r. podpisano w Warszawie konwencję handlową, i weterynaryjną z aneksami, Arrangement o imporcie i eksporcie, umowę kolejową wraz z protokołem technicznym i układ węglowy, a w d. 3 lipca 1925 — protokół dodatkowy do konwencji handlowej. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 632 i 683, ex 1925). — Pod tą samą datą 23 kwietnia 1925 r. nastąpiło podpisanie w Warszawie z Czechosłowacją trzech umów finansowych, a mianowicie: Umowy w sprawie zapobieżenia podwójnemu opodatkowaniu w dziedzinie bezpośrednich podatków państwowych. (Dz. Ust. Nr. 88, poz. 610, ex 1925). Umowy w sprawie ochrony prawnej i pomocy prawnej w sprawach podatkowych. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 623, ex 1925), oraz Umowy w sprawie zapobieżenia dwustronnemu opodatkowaniu w dziedzinie podatków spadkowych. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 621, ex 1925).

6. W d. 9 grudnia 1924 r. podpisano w Paryżu drugą konwencję handlową z Francją, która zastąpiła dawną konwencję z 6 lutego 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 62, poz. 432, ex 1925, oraz Dz. Ust. Nr. 67, poz. 468 i 469, ex 1925).

7. W d. 17 kwietnia 1925 r. w formie wymiany not zawarto z Grecją tymczasową umowę handlową i nawigacyjną. (Dz. Ust. Nr. 90, poz. 631, ex 1925, oraz Dz. Ust. Nr. 97, poz. 683 i 684, ex 1925).

8. W d. 3 października 1925 podpisano w Warszawie z Niemcami układ w sprawie ustaw waloryzacyjnych, ogłoszonych w obu państwach.

9. W d. 13 stycznia 1925 r. podpisano w Berlinie z Niemcami prowizoryczny układ handlowy.

10. W d. 15 marca 1925 r. paraflowano w Warszawie projekt konwencji handlowej z Persją.

11. W d. 30 czerwca 1925 r. nastąpiła wymiana dokumentów ratyfikacyjnych traktatu handlowego i nawigacyjnego polsko-szwedzkiego. (Dz. Ust. Nr. 70, poz. 490 i 491, ex 1925). Zarejestrowano ten traktat w Sekretariacie Ligi Narodów d. 22 lipca 1925 r. sub Nr. 930.

12. W d. 26 marca 1925 r. podpisano w Budapeszcie w Węgrami konwencję handlową wraz z protokołem podpisania. (Dz. Ust. Nr. 83, poz. 567, ex 1925; oraz Dz. Ust. Nr. 93, poz. 656 i 657, ex 1925). Zarejestrowano tę konwencję w Sekretariacie Ligi Narodów d. 1 października 1925 r. sub Nr. 954.

13. W d. 22 lipca 1925 podpisano w Rzymie układ finansowy regulujący interesy włoskich towarzystw ubezpieczeń.

które rozciągały swą działalność na terytoria, należące obecnie do Rzeczypospolitej Polskiej.

III. Umowy komunikacyjne i graniczne.

1. W d. 5 maja 1925 r. podpisano w Warszawie z Austrią arrangement protokółarne wraz z aneksem, regulujące tymczasowo komunikację lotniczą pomiędzy obu państwami.

2. Niezbędnem dopełnieniem powyższej umowy było porozumienie z Czechosłowacją w sprawie ruchu lotniczego, osiągnięte na mocy trzech protokółów: jednego z 30 maja 1925, podpisanego w Pradze, drugiego z d. 18 lipca 1925 r. podpisanego w Brnie (wraz z 4 załącznikami), oraz trzeciego z d. 28. lipca 1925 r. podpisanego w Zakopanem.

3. W d. 16 grudnia 1924 r. podpisano w Kopenhadze z Danją układ w sprawie komunikacji lotniczej. Wymiany dokumentów ratyfikacyjnych dokonano d. 5 lutego 1925. Układ został zarejestrowany w Sekretariacie Ligi Narodów d. 28 lutego 1925 r. sub Nr. 829. (Dz. Ust. Nr. 47, poz. 326 i 327, ex 1925).

W d. 27 marca 1925 sporządzono protokół Konferencji lotniczej w Kopenhadze polsko-duńsko-szwedzkiej; zatwierdzony przez Ministra kolei d. 11 kwietnia 1925 r.

4. W d. 4 listopada 1925 r. podpisano w Hadze z Holandią tymczasową konwencję lotniczą.

5. W d. 1 października 1925 podpisano w Sztokholmie ze Szwecją konwencje w przedmiocie komunikacji lotniczej.

6. W d. 30 maja 1925 r. podpisano w Pradze z Czechosłowacją konwencje o ułatwieniach w małym ruchu granicznym, z deklaracją wspólną, deklaracją czechosłowacką i notą polską. (Dz. Ust. Nr. 88, poz. 611, ex 1925).

7. W d. 30 maja 1925 r. podpisano w Pradze z Czechosłowacją konwencje turystyczną (w załączeniu 8 map oryginalnych) z deklaracją wspólną, deklaracją czechosłowacką i notą polską. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 626, ex 1925).

8. W d. 30 grudnia 1924 r. podpisano w Gdańsku z Niemcami konwencję o ułatwieniach w małym ruchu granicznym. (Dz. Ust. Nr. 78, poz. 544, ex 1925).

9. W sprawie uregulowania stosunków granicznych z Niemcami podpisano trzy protokoły: jeden w Poznaniu d. 11 marca 1925 r., drugi w Berlinie d. 11 czerwca 1925 r., trzeci w Poznaniu d. 14 sierpnia 1925 r.

10. W d. 2 marca 1925 r. dokonano wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko-rosyjskiej konwencji pocztowo-telegraficznej. (Dz. Ust. Nr. 26, poz. 174 i 175, ex 1925).

11. W d. 7 maja 1925 r. dokonano wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko-rosyjskiej umowy w sprawach komunikacji kolejowej (Dz. Ust. Nr. 50, poz. 344 i 345, ex 1925). Umowę zarejestrowano w Sekretariacie Ligi Narodów dnia 28 sierpnia 1925 sub Nr. 947.

12. W d. 3 sierpnia 1925 r. podpisano w Moskwie polsko-rosyjski układ o rozstrzyganiu zatargów granicznych wraz z notą Arałowa i notą Kętrzyńskiego. Prezydent Rzpltej ratyfikował ten układ d. 1 września 1925 r. w związku powyższym spisano w Jampolu protokół d. 25 sierpnia 1925 r.

IV. Umowy Prawne.

1. W d. 6 marca 1925 r. podpisano w Pradze z Czechosłowacją Umowę w przedmiocie uregulowania obrotu prawnego w sprawach cywilnych, karnych i niespornych wraz z Protokołem dodatkowym. Umowa traktuje o: ochronie prawnej w sprawach cywilnych, orzecznictwie w sprawach małżeńskich, ślubności pochodzenia, opiece i kurateli, uznaniu osoby za zmarłą lub znikłą, dokumentach, wychowaniu przestępców, pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, kosztach i pościegu. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 624, ex 1925). Do protokołu dodatkowego dołączono wykaz władz centralnych obu państw.

2. W d. 23 kwietnia 1925 r. podpisano w Warszawie z Czechosłowacją Umowę w sprawach prawnych i finansowych, zwaną potocznie likwidacyjną, wraz z Protokołem końcowym.

Zastąpiła ona nieratyfikowaną Umowę z d. 29 listopada 1920 r. w przedmiocie obywatelstwa i spraw z niem związanych. Traktuje ona o: obywatelstwie, amnestji, ochronie mniejszości, rozdziale aktów, likwidacji majątku Kraju Śląskiego, b. Komitatów Orawy i Spisz, jako też innych korporacyj, uregulowaniu ciężarów emerytalnych co do pracowników samorządowych, śląskich zakładach kredytowych, sprawach finansowych, wreszcie o postępowaniu w sprawach spornych. Jednocześnie z tą umową wymieniono dwie noty, jedną w sprawie przechodzenia dzieci przez granicę, drugą zawierającą uwagi do poszczególnych artykułów. (Dz. Ust. Nr. 89, poz. 621, ex 1925).

V. Umowy różne.

1. W d. 5 września 1925 r. podpisano w Pradze z Czechosłowacją Konwencję Sanitarną.

2. W d. 17 czerwca 1925 r. w Genewie Polska podpisała

- a) Akt końcowy konferencji w sprawie kontroli handlu międzynarodowego broni, amunicji i materiału wojennego;
- b) Protokół podpisania;
- c) Protokół dotyczący zakazu stosowania na wojnie gazów duszących, trujących lub innych, oraz metod wojny bakteriologicznej;
- d) Deklarację dotyczącą teurjum lfn;
- e) Konwencję dotyczącą nadzoru nad handlem międzynarodowym bronią, amunicją i materiałem wojennym.

3. W dn. 10 lutego 1925 r. podpisano w Rzymie Konkordat ze Stolicą Apostolską wraz z aneksem. Dokumenty ratyfikacyjne wymieniono w Warszawie dnia 2 czerwca 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 47, poz. 324, ex 1925 oraz Nr. 72, poz. 501 i 502, ex 1925).

4. W dniu 1 września 1925 r. podpisano w Warszawie z Belgią Układ w sprawie stosunków naukowych, literackich i artystycznych.

5. W d. 7 kwietnia 1925 r. dokonano wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Konwencji Sanitarnej polsko-łotewskiej z d. 9. III. 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 63, poz. 442 i 443, ex 1925). Zarejestrowano ją w Sekretariacie Ligi Narodów d. 9. X. 1925 zob. Nr. 958.

6. W d. 19 sierpnia 1925 r. Polska podpisała w Helsingforsie umowę pomiędzy państwami bałtyckimi o ściganiu kontrabandy wyrobów alkoholowych.

7. W dniu 6 listopada 1925 r. Polska podpisała w Hadze Konwencję międzynarodową, ustanawiającą Unję o ochronie własności przemysłowej.

Dr. Julian M a k o w s k i (Warszawa).

5. Kronika ustawodawcza

(za czas od 12 października do 31 grudnia 1925 r.)

128. Ustawa z dn. 28 października 1925 r. w przedmiocie wprowadzenia w życie na obszarze Rzplitej ustawy woj-skowego postępowania karnego (Dz. Ust. Nr. 119, poz. 858).

129. Ustawa z dn. 28. listopada 1925 o upoważnieniu Rządu do zaciągnięcia pożyczek państwowych oraz o biletach skarbowych, bilonie i pomocy dla instytucyj kredytowych (Dz. Ust. Nr. 119, poz. 859).
130. Ustawa z dn. 28 października 1925 o zmianie ustawy z dn. 18 lipca 1924 o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia (Dz. Ust. Nr. 120, poz. 863).
131. Ustawa z dn. 28 października 1925 o nadzorze państwowym nad buhajami (Dz. Ust. Nr. 121, poz. 868).
132. Ustawa z dn. 25 listopada 1925 o Trybunale kompetencyjnym (Dz. Ust. Nr. 126, poz. 897).
133. Ustawa z dn. 25 listopada 1925 o zmianie ust. z 17. II. 1922 o szkołach powszechnych (Dz. Ust. Nr. 126, poz. 898).
134. Ustawa z dn. 10 grudnia 1925 o zamianie sprzedaży i darowiznie gruntów państwowych. (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 914).
135. Ustawa z dn. 14 grudnia 1925 o głównej Inspekcji kolejowej (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 915).
134. Ustawa z dn. 14 grudnia 1925 o wyłączności portów polskich dla wychodźstwa (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 916).
135. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o prowizorjum budżetowym (1 stycznia — 31 marca 1926) (Dz. Ust. 129, poz. 917).
136. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o równowadze budżetowej (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 918).
137. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o II serji pożyczki dolarowej (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 919).
138. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o państwowej służbie cywilnej (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 920).
139. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o P. A. T. (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 921).
140. Ustawa z dn. 22 grudnia 1925 o Monitorze Polskim (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 922).